

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت بهداشت

فصل ۵ - مشکلات شایع پستانی

الف - مشکلات شایع نوک پستان، احتقان پستان مجرای بسته و ماستیت چیست؟
ب - آبسه و برفک نوک پستان چیست؟

مجموعه آموزشی داوطلبان سلامت محلات
اداره سلامت کودکان - مرداد ۹۵

نوڪ پستان صاف يا فرو رفته

نوک پستان صاف یا فرورفته

▶ اگر نوک پستان مادر صاف یا فرورفته باشد، ممکن است گرفتن آن برای نوزاد مشکل باشد.

▶ پیش از تولد نوزاد هیچ اقدامی لازم نیست:

◦ تمرینات کششی برای بیرون کشیدن نوک پستان بخصوص در هفته‌های آخر بارداری می‌تواند خطرناک باشد چون باعث انقباض رحم می‌شود.

معاونت بهداشت

نوک پستان صاف یا فرو رفته – ادامه

▶ در اغلب موارد در نزدیکی زمان زایمان نوک پستان بدون هیچ اقدامی بهبود می یابد.

▶ کمک به مادر باید بلافاصله پس از زایمان یعنی زمانی که نوزاد شروع به شیر خوردن می کند، انجام شود:

- اگر شیر دادن با حوصله ادامه پیدا کند و به مادر کمک شود، در اثر مکیدن کم کم نوک پستان وضع بهتری پیدا می کند.

معاونت بهداشت

نوک پستان صاف یا فرو رفته

- ▶ به مادر توضیح دهید که نگران نباشد:
- ▶ زیرا شیرخوار پستان را می مکد نه نوک آن را
- ▶ تماس زیاد پوست با پوست مادر و نوزاد را برقرار کنید
- ▶ اجازه دهید نوزاد هر زمان راغب بود خودش پستان را بگیرد.

معاونت بهداشت

نوک پستان صاف یا فرو رفته

▶ گاهی تغییر دادن وضعیت شیردهی

◦ مثلاً بغل کردن شیرخوار در وضعیت زیر بغلی، شیردهی را راحت تر می کند.

◦ گرفتن پستان به شکل C در دست مادر، پستان گرفتن را برای شیرخوار راحت تر می کند.

▶ گاهی تحریک و برجسته کردن نوک پستان با انگشت قبل

از شیردادن به شیرخوار کمک می کند پستان را بهتر بگیرد.

معاونت بهداشت

نوک پستان صاف یا فرورفته

- ▶ کارکنان بهداشتی درمانی می‌توانند کمک‌های عملی به مادر بکنند
- مثلاً برای بیرون کشیدن نوک پستان فرورفته به طرز خاصی از سرنگ استفاده می‌کنند.
- مادران را برای آموختن این روش به آنان ارجاع دهید.

معاونت بهداشت

نوک پستان صاف یا فرو رفته

▶ مادر از همان ابتدا باید دوشیدن شیر را شروع کند تا اگر شیرخوار در ۱-۲ هفته اول نتواند به طور مؤثر پستان را بمکد، پستان دچار احتقان نشود و کودک نیز با فنجان تغذیه شود.

▶ دوشیدن شیر پستان‌ها را نرم تر و گرفتن آن را راحت تر می کند و به تولید شیر مادر کمک می کند.

معاونت بهداشت

نوک پستان صاف یا فرو رفته

- ▶ برای نوک پستان صاف اقدام خاصی لازم نیست.
- ▶ مادر می تواند ابتدا مقداری شیر را مستقیم داخل دهان شیرخوار بدوشد تا به مکیدن تمایل پیدا کند.
- ▶ دوشیدن شیر پستان ها را نرم تر می کند و شیر را می توان با فنجان به شیرخوار داده و او را به طور مکرر به پستان بگذارند.

معاونت بهداشت

احتقان پستان

احتقان پستان

▶ گاهی اوقات مخصوصاً در روزهای اول پس از زایمان شیر زیادی در پستانها جمع می شود و باعث درد و تورم آنها می گردد.

▶ برای پیشگیری:

- ▶ باید شیردهی در ساعت اول تولد شروع شود،
- ▶ شیر به طور مکرر و مدت نامحدود به کودک داده شود و
- ▶ در مواقع زیاد بودن شیر، مقداری از آن دوشیده شود و
- ▶ وضعیت بغل کردن و پستان گرفتن شیرخوار صحیح باشد.
- ▶ در این صورت با تخلیه پستان، این مشکل کمتر پیش می آید.

احتقان پستان

- ▶ معمولاً رگ‌های روی پستان به رنگ آبی در می‌آید.
- ▶ پستان‌ها براق و ممکن است قرمز به نظر برسند و
- ▶ احتمال دارد تا ۲۴ ساعت تب وجود داشته باشد.

معاونت بهداشت

احتقان پستان

- ▶ در این مدت ممکن است به علت کشیده بودن نوک پستان شیردادن آسان نباشد.
- ▶ در این مواقع باید ابتدا کمی از شیر دوشیده شود و سپس کودک را به پستان بگذارند.
- ▶ نکته اساسی در درمان احتقان **تخلیه پستان** است.
- ▶ مکیدن مکرر شیرخوار پستان را خالی می کند، اگر شیرخوار نمی تواند بمکد دوشیدن شیر لازم است.

معاونت بهداشت

احتقان پستان

- ▶ گذاشتن حوله گرم روی پستان،
  - ▶ دوش گرفتن با آب گرم،
  - ▶ ماساژ پشت مادر و پستان‌ها،
  - ▶ تحریک نوک پستان به جاری شدن شیر کمک می‌کند.
- ▶ پس از شیردهی
- کمپرس سرد به کم شدن تورم پستان‌ها کمک می‌کند.

معاونت بهداشت

ترک (شقاق) و زخم نوک پستان

ترک (شقاق) و زخم نوک پستان

- ▶ بیشترین علت ترک خوردگی و زخم نوک پستان، آن است که شیرخوار پستان را درست در دهان نمی گیرد.
- ▶ شستن پستان با صابون و کرم زدن به نوک پستان
- ▶ کشیدن پستان از دهان شیرخوار بدون قطع مکش

▶ برای بهبود زخم و ترک (شقاق) نوک پستان:

- اول باید علل فوق را برطرف کرد.
- پس از شیردادن مالیدن یک یا چند قطره شیر روی نوک پستان، آن را چرب و نرم نگه می دارد.

معاونت بهداشت

ترک (شقاق) و زخم نوک پستان

- ▶ شیرخوار را به دفعات و در حالات مختلف (مثل وضعیت گهواره‌ای متقاطع، دراز کشیدن و زیر بغلی) شیر بدهند.
- ▶ از شستن پستان با آب و صابون قبل از هر بار شیردهی و استفاده از کرم، لوسیون و پماد روی پستان پرهیز کنند.
- ▶ شیردهی را از پستان سالم یا کم ضایعه که درد کمتری دارد شروع کنند تا قبل از شیردهی از پستان دردناک، واکنش جهش شیر برقرار شود.
- ▶ قبل از شیردهی قرار دادن پارچه گرم و مرطوب روی پستان به جاری شدن شیر کمک می‌کند.
- ▶ زخم یا شقاق را در معرض سرما قرار ندهند.

ترک (شقاق) و زخم نوک پستان

▶ دومین علت زخم و شقاق نوک پستان، برفک است.

▶ اگر روی نوک پستان مادر نقاط سفیدی ظاهر شود، دچار برفک شده است.

▶ برفک ممکن است بعد از درمان عفونت پستان یا سایر عفونت‌ها ایجاد شود که سبب زخم و خارش نوک پستان می‌شود.

▶ مادر را برای درمان به مرکز بهداشتی درمانی ارجاع دهید.

برجستگی در دناک و مجرای بسته در پستان

و

ماستیت

برجستگی دردناک و مجرای بسته در پستان

▶ گاهی ممکن است شیر بخشی از پستان با مکیدن شیرخوار تخلیه نشود.

- ممکن است به دلیل فشار از خارج مثل

- سفت بودن سینه بند و یا

- خوابیدن روی پستان، یا

- عادت شیرخوار به شیر خوردن در یک وضعیت خاص

یا

- فشار دست مادر روی پستان هنگام شیردادن،

▶ یک یا چند راه خروجی شیر بسته شود

برجستگی دردناک و مجرای بسته در پستان

- ▶ علائم بسته شدن مجرای شیر عبارتند از:
- ▶ وجود توده دردناک که گاهی پوست روی آن قرمز است
- ▶ اما مادر تب ندارد و
- ▶ حال عمومی او خوب است.
- ▶ اگر شیر تخلیه نشود، مادر دچار التهاب بافت پستان و آبسه می شود. **معاونت بهداشت**

اقداماتی که برای رفع مجرای بسته شیر مورد نیاز است

- ▶ بهترین اقدام ادامه‌ی شیردهی و تغذیه مکرر شیرخوار است.
- ▶ تغذیه را باید از پستان مبتلا شروع کنند تا تخلیه مؤثر را تقویت کند.
- ▶ شیرخوار در وضعیت صحیح به پستان گذاشته شود.
- ▶ شیردادن در وضعیت‌های مختلف برای خالی شدن همه مجاری شیر لازم است.
- ▶ مادر هم زمان با مکیدن شیرخوار پستان خود را از بالای محل برجستگی به طرف نوک آن ماساژ دهد.

اقداماتی که برای رفع مجرای بسته شیر مورد نیاز است

- ▶ دوشیدن مابقی شیر بعد از شیردادن،
- ▶ حمام کردن و
- ▶ گذاشتن حوله با آب گرم روی پستان در قبل و
حین شیردادن،
- ▶ دوشیدن در فاصله بین نوبت‌های شیردهی و
- ▶ ماساژ محل برجستگی با نوک انگشت پیش از
دوشیدن تا زمان ایجاد احساس راحتی مادر توصیه
می‌شود.

معاونت بهداشت

اقداماتی که برای رفع مجرای بسته شیر مورد نیاز است

- ▶ هرگاه پستانی که دچار احتقان یا بسته شدن مجرا شده به موقع و کامل تخلیه نشود، ممکن است سبب تورم و التهاب بافت پستان (ماستیت) شود.
- ▶ اگر در هنگام تورم پستان، تب هم وجود داشته باشد نشانه عفونت (ماستیت عفونی) است.
- ▶ اگر درمان زود شروع نشود و یا کامل نباشد می تواند منجر به آبسه شود.

معاونت بهداشت

اقداماتی که برای مادر مبتلا به ماستیت مورد نیاز است

▶ بهترین اقدام، شیردادن مکرر به کودک یا دوشیدن شیر برای تخلیه پستان است (معمولاً عفونت خارج از مجاری شیر است، شیردادن به کودک در این حالت اشکالی ندارد).

▶ توصیه‌های زیر به مادر کمک کننده است:

- شیرخوار را مکرر شیر بدهد.
- هم‌زمان با مکیدن شیرخوار، پستان را به آرامی ماساژ دهد.
- شیردادن را از پستان سالم شروع کند که دردناک نیست و پس از آن که شیر جریان پیدا کرد با تغذیه از پستان مبتلا ادامه دهد.

معاونت بهداشت

اقداماتی که برای مادر مبتلا به ماستیت مورد نیاز است

- بین وعده‌های شیردهی حوله گرم روی پستان بگذارد.
- شیردهی را در وضعیت‌های مختلف انجام دهد.
- اگر درد و التهاب بهتر نشود و مادر تب داشته باشد، برای بررسی نیاز به درمان دارویی باید حتماً به پزشک مراجعه نماید.

• به طور کلی درمان التهاب پستان (ماستیت):

- استراحت،
- مصرف مایعات و
- تجویز آنتی‌بیوتیک توسط پزشک

معاونت بهداشت

آبسه پستان

آبسه پستان

▶ اگر درمان التهاب پستان (ماستیت) زود شروع نشود و یا کامل نباشد می تواند منجر به آبسه شود.

▶ درمان آبسه

◦ شبیه التهاب پستان (ماستیت) است اما ممکن است شکافتن آبسه توسط پزشک برای تخلیه چرک لازم باشد. مادر را برای مراجعه به پزشک تشویق کنید.

▶ اگر پزشک به مادر بگوید که دچار آبسه شده و درمان او را شروع کند، شما هم می توانید با توصیه های زیر مادر را کمک کنید:

▶ به طور کلی تغذیه شیرخوار از پستان مبتلا منعی ندارد مگر آنکه آبسه به مجاری شیر سرباز کرده باشد. اما معمولاً آبسه به بیرون از بافت پستان باز می شود.

آبسه پستان

▶ اگر پزشک به مادر بگوید که دچار آبسه شده و درمان او را شروع کند، شما هم می‌توانید با توصیه زیر به مادر کمک کنید:

▶ به طور کلی تغذیه شیرخوار از پستان مبتلا منعی ندارد مگر آنکه آبسه به مجاری شیر سرباز کرده باشد.
(معمولاً آبسه به بیرون از بافت پستان باز می‌شود و نه به مجاری).

معاونت بهداشت

آبسه پستان

▶ اگر آبسه شکافته شود و شکاف نزدیک به نوک پستان نباشد: ادامه تغذیه از پستان مبتلا اشکالی ندارد.

▶ اگر محل شکاف به نوک پستان و هاله نزدیک باشد: در مواردی که آبسه توسط پزشک شکافته شده و از نوک آن چرک همراه شیر جاری است تا زمانی که آنتی بیوتیک شروع شده و چرک همراه شیر ترشح نشود (۲ تا ۳ روز) مادر نباید از این پستان شیر بدهد.

◦ برای این که جریان شیر برقرار بماند، باید هر ۴ ساعت شیر این پستان دوشیده شده و دور ریخته شود.

◦ طی این مدت باید شیر خوار مکرراً از پستان دیگر تغذیه شود.

با تشکر از توجه شما

معاونت بهداشت

